

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U000043

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 02-01-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мандич Тамара Михайлівна

2. Tamara M. Mandych

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: 47746 Філологія (035 Філологія)

Дата захисту: 29-02-2024

Спеціальність за освітою: 035 Філологія (українська мова та література)

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): 11697

Повне найменування юридичної особи: Херсонський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125609

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 27, Херсон, 73003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Херсонський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125609

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 27, Херсон, 73003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 16.21.47

Тема дисертації:

1. Лексико-семантична вербалізація концептосфери СПОРТ у сучасному українському медійному просторі
2. Lexical and semantic verbalization of the conceptsphere SPORT in modern Ukrainian media space

Реферат:

1. Дисертацію присвячено мовним особливостям українського спортивного медійного простору незалежної України. Увагу сфокусовано на семантичних зрушеннях, що мають місце у спортивних коментарях телевізійних, онлайн-ових і текстових трансляцій. Актуальність теми пов'язана з тим, що спортивний медійний простір є одним із найпопулярніших серед багатомільйонної аудиторії споживачів інформації, а мовлення спортивних журналістів, зокрема коментаторів, – динамічне й таке, що віддзеркалює як традиційні елементи, так і особливості сприйняття сучасних реалій, представлених на мовному рівні вживанням засобів вторинної номінації, що творять нові смисли, і фразеологізмів, що репрезентують досвід народу.

Ілюстративну базу склали 685 трансляцій із 21.06.1992 р. до 22.04.2023 р. Наукова новизна полягає у зборі ілюстративного матеріалу, фіксуванні вербалізаторів концептосфери СПОРТ, їх систематизації та аналізі причин і наслідків зміни семантики. Під час виконання дисертаційного дослідження видано апробаційний «Словник коментаторського мовлення» (Мандич, 2020). Мовний матеріал зібрано переважно з аудіовізуальних носіїв інформації (телевізійні та онлайн-ові трансляції – 91,4%), тому важливим є факт

виявлення вербалізаторів концептосфери СПОРТ у потоці усного прямоєфірного мовлення та їх фіксування, що дозволить надалі проводити діахронні дослідження, порівнюючи мовлення спортивних журналістів на різних часових відтинках. У першому розділі запропоновано систематизацію наукових розвідок, присвячених осмисленню змісту понять і суджень про спорт як концептосферу, яка має у своїй структурі концепти окремих видів спорту, що виявляють різну спроможність до образної вербалізації через характер змагання та специфіку трансляції. Загалом зафіксовано та проаналізовано 1211 вербалізаторів (100%) концептосфери СПОРТ. Другий розділ присвячено метафоричній вербалізації концептосфери СПОРТ. Виокремлено низку метафоричних моделей, серед яких: 1 антропоморфна модель, 4 артефактні моделі, 15 соціоморфних моделей, 9 природоморфних моделей, синестезійні моделі не виокремлюємо. У дисертації подано 1008 метафор (83,23 %), серед яких 273 (27,1 %) – антропоморфні, 124 (12,3 %) – артефактні, 496 (49,2 %) – соціоморфні, 91 (9,02 %) – природоморфні, 24 (2,38 %) – синестезійні. У третьому розділі увагу сфокусовано на інших засобах вторинної номінації, що вербалізують концептосферу СПОРТ, – метоніміях, перифразах, порівняннях і фразеологізмах. Установлено, що типовими параметрами для виявлення схожості під час метонімічного перенесення або творення другої назви слугують кольори, клубна символіка, географічна належність, національні ознаки, форма, матеріал чи функціональна подібність. Під час виконання дослідження проаналізовано 36 (2,92 %) метонімії і 37 (3,1 %) перифразів. Нечисленну кількість порівнянь розглянуто за семантикою ключового слова, подібно до метафор. Установлено, що досить активно використовують лексеми на позначення птахів, плазунів, ссавців, риб, рослин і природних об'єктів, дещо рідше спортивні реалії порівнюють із артефактами, зокрема предметами та транспортними засобами, із кулінарними поняттями. Інколи спільні ознаки знаходять в амплуа та функціях різних професій. Загалом у спортивних коментарях зафіксовано 43 (3,55 %) порівняння. Виявлено 87 (7,2 %) фразеологічних одиниць, що доречно вживати для оцінювання епізодів, які репрезентують боротьбу із різними її фазами, етапи змагання, небезпечні ситуації, переможні результати, характеристику спортсменів, якісну характеристику дій або змагання загалом. Перспективою визначено подальше спостереження за мовленням спортивних журналістів із метою виявлення й аналізу нових вербалізаторів концептосфери СПОРТ, що віддзеркалюватимуть особливості мовомислення та свідчитимуть про зміни на лексичному рівні мовної системи, що формуватимуться в сучасному спортивному медійному просторі.

2. The dissertation is dedicated to the specific features of Ukrainian sports media space for the period of independent Ukraine. Attention has been focused on semantic shifts, which are found in the sports comments of TV, online and text broadcasts. The topicality of our theme is connected with the fact that sports media space is one of the most popular among the audience of millions consumers of information, and sports journalists' speech, commentators' in particular, is dynamic and reflects both traditional elements and peculiarities of perception of modern realities, which are presented on the language level using the means of secondary nomination, which create new meanings, and phraseological units, which represent folk experience, etc. The illustrative base has been made up of 685 broadcasts from 21/06/1992 to 22/04/2023. The scientific novelty consists of collecting illustrative materials, fixating verbalizers of the conceptsphere SPORT, their systematizing and analyzing the reasons and consequences of the shift in semantics. In the course of the research the approbation "Dictionary of commentators' speech" (Mandysh, 2020) has been published. The language material, which was collected from the audiovisual media (TV and online broadcasts are 91,4%), thus, the fact of detecting and capturing the verbalizers of the conceptsphere SPORT in the stream of oral live speech is important, that will allow to do diachronics researches in the future, comparing sports journalists' speech at different time intervals. In the first chapter the systematization of scientific research devoted to the understanding of the content of concepts and judgments about sports as a conceptsphere, which has in its structure concepts for the designation of certain types of sports, is proposed. It has been deduced that the above mentioned concepts have different capacity for figurative verbalization due to the nature and specificity of the broadcast. 1211 verbalizers (100%) of the conceptsphere SPORT were recorded and analyzed. The second chapter is dedicated to metaphorical verbalization of the conceptsphere SPORT. The number of metaphorical models have been singled out including: 1 model of the anthropomorphic type, 4 models of the artifact type, 15 models of the sociomorphic type, 9 models of the

naturemorphic type, 0 models of the synaesthetic type. The dissertation presents 1008 units (83,23 %) including 273 (27,1 %) of the anthropomorphic type, 124 (12,3 %) of the artifact type, 496 (49,2 %) of the sociomorphic type, 91 (9,02 %) of the naturemorphic type, 24 (2,38 %) of the synaesthetic type. The third chapter is focused on the other means of secondary nomination, which verbalize the conceptosphere SPORT. They are metonymies, paraphrases, comparisons and phraseological units. It has been established that typical parameters for identifying similarities during metonymic transfer or creating second name are colors, club symbols, geographical affiliation, national features, form, material or functional similarity. In the course of our research 36 (2,92 %) metonymies and 37 (3,1 %) paraphrases have been discovered. Countless comparisons have been considered through the keyword semantics, similar to metaphors. It has been found out that words, which name birds, reptiles, mammals, fish, plants and natural objects, are used actively enough, less often sports realities are compared with artifacts including objects and transport, culinary notions. Sometimes common features are found in roles and functions of different professions. In general in sports commentaries 43 (3,55 %) of comparisons has been fixed. 87 (7,2 %) of phraseological units has been discovered, which are appropriate to be used for evaluating episodes that show a struggle with its various phases, competition stage, dangerous situations, victorious results, characteristics of athletes, a qualitative characteristic of actions or the competition in general. The future observation of the speech of sports journalists is defined as the perspective for the further research in order to identify and analyze new verbalizers of the conceptosphere SPORT, that will reflect the peculiarities of language thinking and will testify to changes at the lexical level of the language system, that will be formed in the modern sports media space.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- 1. Мандич Т. Мілітарна метафора у спортивному медіадискурсі. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Том 31 (70). № 3. С.27–32.
- 2. Мандич Т. Метафорична вербалізація концепту БАСКЕТБОЛ. Південний архів (філологічні науки). 2021. № 86. С.17–21.
- 3. Мандич Т. Концептосфера СПОРТ як спосіб структурування інформації у спортивному медійному просторі. Закарпатські філологічні студії. 2022. Випуск 22. Том 1. С.52–58.
- 4. Мандич Т. Спортивний коментар як складова українськомовного спортивного дискурсу. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Вип 55. Том 2. С.136–141.
- 5. Мандич Т. Метафорична репрезентація біатлону у спортивному коментарі. Молодий вчений. 2018. №2 (54). С.588–591
- 6. Мандич Т. Словник коментаторського мовлення: 1000 слів. Херсон: Вид-во Херсонського державного університету. 2020. 112 с.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Карабута Олена Павлівна
2. Olena P. Karabuta

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9261-2658

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Херсонський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125609

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 27, Херсон, 73003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Стишов Олександр Анатолійович
2. Oleksandr A. Styshov

Кваліфікація: д.філол.н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6192-255X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Код за ЄДРПОУ: 02136554

Місцезнаходження: вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Департамент освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Стефурак Роксолана Іванівна
2. Roksolana I. Stefurak

Кваліфікація: к. філол. н., доцент, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9612-3851

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Код за ЄДРПОУ: 02125266

Місцезнаходження: вул. Шевченка, буд. 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Романова Наталя Василівна

2. Natalya V. Romanova

Кваліфікація: д. філол. н., доц., 10.02.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7444-3811

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Херсонський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125609

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 27, Херсон, 73003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ковбасюк Лариса Анатоліївна

2. Larisa A. Kovbasiuk

Кваліфікація: к.філол.н., доц., 10.02.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1441-2458

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Херсонський державний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125609

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 27, Херсон, 73003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Олексенко Володимир Павлович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Олексенко Володимир Павлович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Воропай Наталія Анатоліївна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна